

Dialogus **P**rimus

Volens igitur hō ad seipm introire pmo p̄sideret rerū creatarū ordinē inter se. **S**cdo p̄paret hoīem ad ceteras res penes cōuenientiā z dñam earundē. **T**ertio p hanc compationem ascendat hō ad seipm. z a seipō ad oīm conditorē deū. **T**u igitur mi dominice si cupis in hīs q̄ dicturus sum p̄ficere: hanc scalā diligenter aspice. **D**ominicus. **E**n p̄paro tibi cordis oculos. tu mihi hanc scalā ocius expone. **F**init ysaagogicū.

Hic incipit scala nature per quā homo scandit ad semetipsum

Capitulū primum.

Raymūndus. **D**isputatōis igitur nostre hoc sit exordium. **E**ntiū: quedā sunt que hñt esse tm̄. sunt que hñt esse z vi-
uere. sunt que hñt esse viuere z sentire. sunt postremo q̄ habēt
esse viuere sentire z intelligere. **H**ec est scala nature que oē in
se ens manifeste p̄plectit̄. **D**ominicus. **V**ideo scalā istā. sed
quorūsum p̄ eam me iubes ascendere. **R**aymūndus. **D**icā tibi
sed expecta parump̄ donec hos scale gradus q̄ternos in suas
p̄tes breui sermone distinxero. **D**ominicus. **E**n sisto pedē
tu vero p̄gredere. **R**aymūndus. **E**arū rez que habēt esse tm̄
multiformis dñā est. **N**ā etsi in hoc vno pueniant q̄ hñt esse
recipiūt tm̄ hoc esse: ista quidē clariū: ista vero obscuriū. **I**n
ter elemēta em̄ aqua dignior est terra. z ignis supra aquā z ae-
rem multo p̄clarior. **I**ste gradus p̄plectit̄ cuncta que generā-
tur in visceribz terre. vt sunt mineralia z metalla om̄ia. argen-
tū viuū. plumbū. ferū. cuprū. stannū. argentū. z aurū. **Q**uid
autem horum sit altero p̄stantius facile est aduertere. **I**n hoc
gradu est lasurium quod aurum precio superat. sulphur. salpe-
tra. salgēma z cūcti lapides p̄ciosi: vt sunt carbūculus. hīacin-
thus. smaragdus. ametistus. thopasius. corallus. **H**ij oēs ma-
gni sunt p̄ciū: magne pulcritudinis z v̄tutis. **I**n hoc p̄terea q̄
du sunt oēs celi: om̄ia corpa celestia: oēs sphere: sidera: z septe-
na planetaz lumina. **A**rtificialia quoqz ad istū referunt̄ gra-
dū: que etsi inter se de nobilitate p̄pugnent: in hoc tm̄ cūcta cō-
ueniūt q̄ esse tm̄ hñt z nō viuere. **D**ominicus. **C**ū volupta-
te te capio disputantē: verū ad scdm̄ gradū p̄ficiscere. **R**ay-
mūndus. **I**n secūdo gradu sunt illa oīa que solū hñt esse z viuē

Capitulum Primum

re. cuiusmodi sunt omnes plante: arbores et herbe. **H**e nempe vitam suam oculis nostris insinuant: dum videmus eas sursum deorsum: ante et retro ad dexteram sinistramque moveri. Attrahunt e terra suam unde se nutriunt alimentum: crescunt: augmentantur. et flores. frondes. fructus. seminaque producant. **H**abent enim intra se virtutem quandam qua facile ista perficiant. Sub isto gradu innumerabiles ponuntur arborum et herbarum species: quarum inter se fructus. sapor. odores. virtutes. coloresque longissime separantur. Omnibus una viuendi ratio: sed nobilitas dignitasque non una.

Dominicus Si fuerit quispiam qui dignetur advertere: facile que dicis aspiciet. **R**aymundus. Porro in tertio gradu animata cuncta recipimus: quibus esse et vivere et sentire indultum est. Ad sensum enim visus requiritur et auditus: gustus: odoratus et tactus. Ad istum gradum referuntur cuncta que moventur in terris vel in aquis. vel que in liquido aere puolitant. **C**onsidera nunc rogo quanta sit inter quadrupedes: pisces: volucresque distantia. **N**am sicut genus a genere: ita et a speciebus species separantur. In animalibus autem tres gradus inuenies. Sunt enim quedam que habent sensum tactus: sed neque auditum habent neque memoriam. ut sunt cochilia et minuta animalia arborum et herbarum affixa radicibus. **E**t iste primus est atque infimus gradus. **H**ec animalia quia memoriam non habent ideo nullam habent prudentiam: nec se de loco ad locum possunt promouere. Quedam vero sensum habent tactus et memoriam: sed auditum priuantur: ut sunt formice et huiusce generis animalia: quibus memoria est et prudentia et motus localis. congregant enim in cibum frumentorum grana ne hiemis tempore fame pereant. **E**t hec animalia sunt primis nobiliora: cum illa sint plantis propinquissima. Quedam preterea sunt que habent sensum tactus: memoriam: et auditum: ut perfecta queque animalia cuiusmodi est canis: bos: leo: capra. **E**t iste est tertius animalium gradus. qui ideo est duobus primis nobilior: quia a plantis est multo distantior. **N**unc si placet hos quos tibi nature gradus constitui ocius ascende. et in quod sublime te culmen promouerim facile deprehendes.

Dominicus. Ecce ut iussisti conscendi. et quartum huius scale gradum quem tu nondum persequutus es celeri calco pede. **N**am in quarto gradu meipsum: hoc est hominem constituo

*Nota hic tri-
plicem animalium
differentiam.*

Dialogus Primus

cui preter vivere et sentire subest etiam intelligere: discernere velle et nolle libere. Solo enim libero arbitrio ascendit homo supra cetera animantia: qui potest iudicare: ratio cinari et susce-
ptibilis fieri experientie, artis, scientie, atque doctrine. Hoc modo completa cum suis gradibus nature scala conficitur. **R**aymundus. Recte tu quidem. Nunc vero in summum huius scale cacumen constitutus oculos queso undique circumfer, et intensissimo corde considera quam habeat homo cum rebus se inferioribus convenientiam et quam teneat discrepantiam. **D**ominicus. En facio quod hortaris, tu tamen quo respiciendus sit ostendito.

¶ Quo homo cum rebus se inferioribus conveniat.

¶ Capitulum secundum

Raymundus. Si vigilantem oculo consideres quam convenientiam habet homo cum rebus trium inferiorum graduum naturam et dignitatem hominis perspicue cognoscas et supra hominem deum hominis conditorem intelliges, videbisque dominum in summitate scale et ad ipsum poteris festinus ascendere. Dico ergo breviter, homo convenit cum rebus inferiorum graduum, quia habet esse cum elementis, vivere cum plantis, sentire cum animalibus. Complectitur enim in se homo omnes perfectiones inferiorum entium. Nam et vivit, et nutritur, et conservatur ab elementis. Convenit etiam cum rebus secundi gradus, nam sicut arbores et herbe vivunt nutriuntur crescunt et gignunt, sic et homo. Pari modo etiam convenit cum rebus tertii gradus cum quibus et sentit, videt, audit, sapit, odoratur, et tangit. **D**ominicus. Facile hanc ego convenientiam animadverto, hoc tamen ad magnam redundat hominis dignitatem, quod eas perfectiones quas res habent inferiores divisim: homo possidet communiter. Omnia enim in se continet que in rerum natura bona sunt, nec aliquid potest sibi perfectionis adiungere. Sed rogo te ut ex hac rerum omnium convenientia deum mihi ad oculum demonstres. **R**aymundus. Facile (ut credo) mihi concedis, res horum quattuor graduum suas essentias suas etiam perfectiones a semetipsis nullatenus possidere. **D**ominicus. Admitto equidem, nulle etenim res seipsas

Capitulum Secundum

aut pducere possunt: aut pfectionis aliquid tribuere. **Ray-**
mundus. Fatearis ergo necesse est vnū esse supremū opificē qui et
hoīem ipm: et cuncta que sub hoīe sunt potēti manu cōstituit.
Omnia em̄ ab ipso producta: om̄ia p̄mēsurata et limitata sunt
om̄ia in numero: pondere: et mensura confecta. **U**nus cōdi-
tor princeps qui pducta oīa ordinauit. vnus qui vnūquodq;
in suo gradu cōstituit. vnus q̄ hos gradus stabilīuit et certis
vallauit limitibus. **N**ic talis ac tantus conditor deus est sub-
limis. potens terribilis. et nō estimabitur aliū ad illum. **S**i
me iuncto pede secutus es deum supra hominem inuenisti. ad
deum p̄ hos gradus ascēdisti: et quomodo huic scale innixus
sit luceclarius aspexisti. **D**ominicus. Asperi fateor: et tue do-
ctissime demonstrationi gratias habeo. **R**aymundus. Est
tamen et aliud quiddam qd̄ ex hac scala poteris intueri. **D**o-
minicus. Quodnam illud queso. **R**aymūdus. Rerum om-
nium vnū tm̄ esse conditorē et gubernatorem deū. qd̄ quidem **Q**uod tm̄ vnus
ex hīs q̄ iam diximus facile demonstrat. **L**icet em̄ in hīs q̄t
tuor gradibus sint plures et innumerabiles res inter se admo-
dum diuerse: nō est tamē nisi vnus ordo inter eas et ad vnum
aliquid referuntur. **A**scendunt em̄ de gradu in gradum: et ad
id quod dignius cuncta contendunt. **V**idemus em̄ quonīaz
elementa plantas subintran et nutriūt et fructiferas reddunt.
Fructus vero fruges et herbe intrant animalia et ea nutriunt
Carnes autem animalium hominē cibant et ad incrementa p-
ducunt. **C**orpora quoq; celestia vt sol et luna continue influūt
in ista inferiora et ministrant eis vigore: calorem: et lumē. **Q**uia
ergo vnus est omnium ordo: vnus est etiam omnium ordina-
tor: moderator vnus et artifex: qui tam diuersa vno ordine so-
ciauit. **D**ominicus. **L**ibens assentior. **N**am et elementorū
contrarie qualitates nunq̄ possent vno ordine ad inui-
cem pacifice sociari. nisi esset vnus solus moderator qui om-
nia ordinaret. **V**ideo preterea innumerabiles rerum natu-
ras ad vnā solam tendere naturam specificam hominis vt
eam in esse conseruent. **C**urrunt ergo omnia ad vnitatem. ad
bonitatem. ad fortitudinem. ad conseruationem. **E**x hīs col-
ligo humanā naturā tēdere debere ad vnā solā naturā sibi su-

Dialogus **P**rimus

periozem et dominatē. cui debet ministrare: colere: inherere
Una ergo et sola est supra hominem natura: quam deum et dñā/
tozem et rez principē noīamus. **R**aymundus. Probe me in
telligis. Sed hunc rez omnium principē deū non unū esse spe/
cie: sed unū numero necesse est ut agnoueris. **D**ominicus. Ue
hemeter assentior. Decet enim eā naturā que supra hominem est nō
solū vnā esse: immo magis vnā q̄ sit humana natura. Sed in
humana natura repitur vnitas specifica. ergo diuina natura
est in indiuiduo vna. aliter nō eēt magis vna q̄ sit humana na/
tura. Restat igitur hoc inferendū. q̄ sicut oēs nature triū gra/
duū inferiorū cū humana natura colligant: ita humana natu/
ra (que est vna sola specie) colligata est cuidā superiori nature
que tota est vna numero. Et sic mūdus totus in vnum colle/
ctus finitur et p̄summat in summa ac simplici vnitate: q̄ nulla
potest maior estimari. Nō est igit nisi vnus sol⁹ deus et in sim/
plici indiuiduo vnū numero. **R**aymūdus. Luculenta asser/
tio tua. efficacior tñ erit si affirmes nō solū vnū deum eē. sed et
impossibile esse plures deos. qđ tali ostenditur ratiōe. Si em̄
eēt plures: aut eēt inter se p̄trarij aut amici. Si p̄trarij nul/
la rōne rez ordo ad vnitatē conflueret nec diu pacificus pdu/
raret. Si vero inter se fuerint amici: aut sunt sibi mutuo necē/
rij: aut vnus sufficit sibi. Si dixeris eos sibi necessarios ut al/
terius ope alter indigeat: tunc p se quisq̄ est impotens: imbe/
cillus: inscius: ignauus. et sic nulla poterit esse rerum creatio:
nec moderatio. sed nec conseruatio quidem. Si vero vnus p
om̄ia sibi sufficit: superfluum est igitur alterum ponere. S; nec
rerum natura id vllatenus admittit. Non em̄ opus est gemi/
no sole: neq; ut homo duo capita habeat cū vnum sibi suffici/
at. **D**ominicus. Concipio rōnem. **R**aymūdus. Concipi/
as etiam necesse est hunc deum actu esse infinitum. Si em̄ hu/
mana natura est infinita possibilitate: quia quantum ad se at/
tinet multiplicabilis est in infinitum. mare em̄ existente et fe/
mina nihil obstat quin tertius generetur. Ignis quoq; si ap/
ponas combustibile: crescere potest in infinitum. Si ergo
hec sunt possibilitate infinita: sequitur q̄ natura diuina (que
facta non est: et est omnium maxīma) erit actu infinita. quia

Q deus est
vnū numero

Q impossibi
le est esse plēs
deos.

Q deus est ac
tu infinitus

inter a
tura nō
diuina
hominis
naturae
magis
domini
R
nature q
in semetip
re possibi
ca finit
de nec hab
Dominu
vices
esse suū a
q; nō est
superior
factura nō
lopi tribu
absurdū
do vera
esse dñi
nec a seip
nem diu
summe
esse longi
haberi nō
esse: tñ
eternū
ne nō
infinitos

Capitulum Tertium

inter actū et potentiā nullū est dare mediū. Et quia hec natura nō potest multiplicari p̄ indiuidua: relinquit q̄ in vno indiuiduo est actu penitus infinita. **Dominicus.** Mirabile ex hac nra disputatōe de deo lumē p̄cipio. **Raymūdus.** Maiora videbis cū tibi cepero demonstrare ex hijs quattuor prefatis gradibus deum habere esse: viuere: sentire: et intelligere. **Dominicus.** Oro vt mihi ocius ista demonstres.

Quō deus habet esse. viuere. sentire. et intelligere

¶ Capitulum tertium

Raymūdus. Cum certissima rōne cōstet deū cuncta creasse: et esse et viuere sentire et intelligere humane cōtulisse nature. qui ergo hec alijs benefica manu p̄cessit: multo magis in semetipso et uiuit: et sentit: et intelligit. **Nō** em̄ hec alijs cōferre posset si in se vacuus esset. Et hec quidē in genere raptim dicta sint: nūc specialius quō deus esse habeat insinuem⁹. **Esse** dei nec habet exordiū a nihilo. nec ab alio. nec ab ipso met deo vt exp̄ssius manifestes. **Raymundus.** Dixi deū nō accepisse esse suū a nihilo. nec ab alio quoq̄. nec a seipso. **Nō** a nihilo. quia nō ens nihil p̄ducit. nihil p̄stituit. **Nō** etiā ab alio quolibet supiore vel priore. quia tūc vere deus creatura esset nō creator. **Nō** etiā habet suū esse a semetipso: ita vt sibi ipsi tribuerit esse qd̄ habet. quia tūc aliquñ esse nō habuisset. qd̄ absurdū est dicere. **Nō** refragaris puto. **Dominicus.** Credo vera esse q̄ dicis. **Raymūdus.** Cōsidera nūc preclaram esse dei p̄ditionē. **Uñ** quia deus esse suū nō recepit ab aliquo nec a seipso. ideo nō recipit multitudinē. p̄iunctōem. p̄positiōnem. diuersitatē. sed est simplicissimū: purissimū: indiuisibile et summe vnū. **Deus** p̄terea est suū met esse: et totū esse. a quo nō esse longissime sepatur. **Omnia** nepe que p̄ter deū habēt esse: habēt nō esse sibi p̄iunctū. deus p̄o in infinitū a se abigit non esse: et añ se: et post se. et ideo deus est ens interminatū. infinitū eternū: sine principio: sine fine. Et quia eē dei excludit a se om̄ne nō esse. idcirco p̄tinet in se quicqd̄ p̄tinet ad esse. Atq̄ ideo in se retinet et infinitos gradus et rōnes et modos eēndi intra se complectit̄. **Deus** infinitos

Quomō deus habet esse.

¶ Dialogus Primus

Sicuti si esset aliquis numerus actu infinitus hic infinitas numeroz species in se veraciter contineret. ¶ **Dominicus.** Intelligo magnifice cuncta que loqueris. quia nisi dominus deus noster infinitos essendi modos intra se concluderet: posset augeri et crescere in hijs que non haberet: nec esset completus nec perfectus deus: essetque non ens sibi coniunctum. quod impium est asserere. Relinquit ergo quod deus est ens actu altissimum: completissimum: perfectissimum et maximum. Est preterea immutabilissimum. quia si mutaret haberet non esse loci ad quem. Et ideo est in omni loco. in omni tempore non habens preteritum neque futurum. sed tamen esse presens. id est nihil novi accipere preteritum: nec perdere quicquam. Est igitur deus fons et mare cendi infinitum: sine mensura: sine termino: sine fundo. ¶ **Raymundus.** Puto te etiam intelligere ut quoniam divina essentia excludit a se omne non esse. id est non posse esse plura entia infinita. Si enim due essent infinita substantie: esse unius non esset in altero. et sic neuter deus esset perfectus et infinitus: cum uterque haberet sibi coniunctum non esse alteri. Preterea quia deus abijcit a se omne non esse. id est debilitas: impotentia: ignorantia longissime ab eo remouentur. Tenemus ergo deum summe esse virtutis. potestatis. sapientie. et maiestatis: cui uni soli creandarum rerum potentia tribuat. ¶ **Dominicus.** Habet hec que dixisti ex precedentibus consequentiam. unum tamen abs te interrogo. Deus quia abigit a se omne non esse. id est necessario intra se continet omne esse. Sequitur ergo quod deus habet in se esse terre. esse aque. esse aeris et ignis. esse quoque asini: bouis: leonis. Sed numquid de terra est: aut aer: aut ignis: aut asinus: aut leo. quis sane mentis ista dixerit. ¶ **Raymundus.** Facile respondeo. Duplex est esse terre aeris. ignis. omnique rerum conditarum. Unus quod in se habet et in natura propria quam videmus. Aliud quod in suo habet conditore: quod videre non possumus. Res ergo create iuxta esse quod habet in sua natura nullatenus sunt in deo. quia esse dei tale esse habere non potest: cum sit ipse incorpositus: indivisibilis: immutabilis: eternus. Omnia autem creata de se sunt corruptibilia: composita: mutabilia: finita. taliter ergo non sunt in deo. Sed quoniam deus habet in se omne esse: ideo omnes res create sunt in deo ut in suo creatore: moderatore: conservatore. Cape manifestum exemplum. Domus quam tu fabricasti habet duplex esse.

¶ Non possunt esse plura entia infinita.

¶ Quomodo deus in se habet omne esse. et qualiter omnia sunt in deo

Unus
mus in
cus. Be
etiam de
prae de
omne esse
ra mibi a
re finitū
imperfectū
omnia
esse reale
que deo
entia esse
mus fabri
secundo ut
rit opus. te
sumptū orig
cogita: in qu
aut material
Est etiam mu
natores. ppa
is. at qui in
munda per
quod parit
no deo non nat
us habet arbit
tate. Et quia
natura sui ex
similitudine
rimus ipse n
in esse constit
intellectu for
producere nov
formaret. nisi
Est quoniam d
unde ab aliquo

Capitulum Tertium

Unū quod extra videmus in ppria natura. aliud qđ nō vide-
mus in mēte artificis. Ita z de rebz creatis itellige. **D**omini-
cus. Sed si deus abicit omne nō esse. ideo nullum eē potest
extra deū haberi. sed creature habēt (vt certū est) esse reale ex-
tra deū. ergo vel tale esse est etiam in deo: vel deus non habet
omē esse. **R**aymūdus. Fortiter me p̄mis. **P**rimū dico. sepa-
ra mihi ab omī re creata omē compositū: oē corruptibile. om-
ne finitū. mutabile. caducū. diuisibile. z breuiter omē qđ sonat
impfectionē atq; indigentia. Quod dū feceris vide si nō tunc
omnia creata sunt in deo: imo ip̄e deus. Habet ergo deus oē
esse reale rerum intra se. seclusa tamē a rebus omī impfectione
que deo p̄fectissimo admisceri nō potest. Dico secūdo omnia
entia eē in deo fm triplicē cause respectū. Exempli gratia: do-
mus fabricata respicit p̄mo suum artificē vt causam efficientē
secūdo vt causam exēplarem. p̄pter similitudinē quā in suo ge-
rit opifice. tertio vt causam finalem. p̄pter quem domus ipsa
sumpsit originem. **P**ari modo de rebz creatis z suo conditore
cogita: in quo sunt vt in sua causa efficiēte: formali: z finali. nō
aut materiali. quia mūdus ex nihilo agente deo cōstitutus est
Est etiā mundus in deo vt in suo gubernatore. puifore. p̄ser-
uatore. p̄pagatore. **D**ominicus. Adiutus sum respōsis tu-
is. at qm̄ in rerum p̄ductione incidimus: oro te vt quō a deo
mūdus p̄creatus sit breuiter edisseras. **R**aymūdus. Faciā
quod p̄caris. **P**rimo noueris mūdum p̄ modum artis a mag-
no deo nō natura neq; ex necessitate p̄ductum. **N**ā ex quo de-
us habet arbitriū liberū. ideo omīa p̄ducit intellectu z volun-
tate. Et quia mundi productio est artificialis. ideo non est de
natura sui opificis. **P**reterea sicut artifex p̄ducit domū iuxta
similitudinē quam gestat in mēte. ita z deus pulcrum pulcer-
rimus ip̄e mundum mente continuit: et simili imagine extra
in esse constituit. Et sicut artifex ante productionem habet in
intellectu formam z similitudinē rei producende. alias eam
producere non posset. Ita deus nunquam extra se mundum
formaret. nisi ip̄am ydeam mundi prius in mente sua teneret.
At quoniam deus hanc mundi similitudinē non potuit ali-
unde ab aliquo extrinseco recipere. ideo ab eterno eam in suo

Quo deus cre-
auerit. mundū

Dialogus Primus

retinuit intellectu. ac p̄inde mūdus est in deo eternus. atq; id
ip̄m quod deus. **V**erū quia esse dei est multo p̄clarius. digni
us ac nobilius q̄s esse mūdi extra p̄ducti de nihilo: iō dignius
et illustrius esse habz mūdus in deo q̄s in semetip̄o. **P**reterea
sicut artifex ipse p̄t innumeras domus p̄ducere p̄ domū quaz
gestat in mēte: ita z deus si vellet infinitos adhuc mūdus for
maret ex mundi imagine quā retinet in corde. **E**t sicut artifex
meliori qua p̄t industria z iuxta cōdignam exigētiā domū p̄
ducit. ita z deus mūdū quē condidit summā illi z cōdignam
p̄fectionē donauit. **V**erū in hoc fallit exēplum artificis z cōdi
toris. **N**am qm̄ artifex solā ponit formā in materia: nec tñ fa
cit ip̄am materiā. ideo nō necē est vt sp̄ cū sua domo p̄maneat
Potest em̄ domus p̄sistere ipso ruēte. **A**t nō ita est inter crea
turā z plastem suū **D**eus nēpe nō solū ponit formā in materia
z ipsam materiā de nihilo p̄ducit. **I**dcirco mūdus necāriam
habet cōtinuā p̄ntiam dei. nec posset ad momētum vnū p̄
sistere. sed p̄ p̄ceps iret in nihilū si suaz illi deus subtrahat ma
num. **P**ortat igit̄ deus robustissima manu sua mūdū vnuer
sum. illum creans. illū moderās: p̄seruans: z ad finē debitum
cūcta p̄ducens. **A**t qm̄ hic celsissimus p̄ditor p̄tinue mūdum
p̄seruat z manu retinet ne ruat in nihilū. iō clare relinquit q̄
etiā p̄tinue mundum creat. sicut sol sine intermissione suos in
aere radios format. **N**isi em̄ incessanter sol a se radios diffun
deret: radioz claritas p̄tabesceret. **I**ta z mūdus repēte defice
ret si nō p̄tinue a deo crearet̄ z seruaret̄. **D**ominicus. **E**t hīs
que docte nūc porasti heresis pipatheticoz p̄horum facile cō
uellit̄: qui mūdum garriūt ab eterno fuisse. qđ si vez esset nūq̄
potuisset a deo creari: nec egeret gubernatōe: p̄seruatōe: dire
ctiōe. **E**st ergo (vt tu asseris) in tpe z de nihilo a deo p̄ductus
nō necessitate: sed sola dei volūtate. dulcedine. bonitate. libe
ralitate. **D**ū ergo respicimus ad mūdū quem in tāta maiesta
te de nihilo formauit. app̄hendimus dñm deum nostrum for
tissimū. omnipotētissimū. eternū. infinitū. incōmutabilem ac
summe vnū: immēse maiestatis. glorie. ac celsitudinis. qui de
nō esse vnūersa p̄stituit: retinet: z moderat̄. **H**inc vehemēter
exulto dū huius admirādi opificis me facturū p̄sidero. z cum

Deus semper
est oī creature
sue necessari⁹.

de nihilo
sum vnū
et tibi
nouum
creatum
ro p̄seruat
mus oīe
Si
et viuer
Rec
da dū
cū p̄
mūdi: hē
nēte collig
uile p̄ter
cōueni cū
habet z vi
nobilitat
Si em̄ de
nō includer
reles: que
colligit: vt
ligere. **D**
cūmā z hū
dei est oī
aliud sunt
idem est qđ
tellectus. **E**
sz nō esse neg
uere: nō scit
deus viuit sine
tem: quia hē
ri additōe mū
ia. nec est opic

Capitulū Quartum

de nihilo sum ab eo formatus: principalior tamē et dignior possum vnuerſi: sub ipſo rerū omnium caput et dñs. Gaudeo igit et tibi raymū de grās maximas habeo qui me in id pduxisti vt nouerim me habere tam nobile: tam sublimē: tam beneficū creatorem: qui me cum nō essem nobiliter creauit. creatū vero pseruat: regit: et dirigit. At nunc vnde paululū digressi sumus ocius reuertamur.

Sicut deus habet esse: ita habet

et viuere: sentire: et intelligere

¶ Capitulū quartum

Raymundus. Animaduertisti qđ fructuosus tibi fuerit excursus noster: verū vt hortaris sicut paulo añ de esse dei dicimus. ita nūc qđo deus viuere habeat differemus. Sicuti p esse mūdi qđ cernimus arguimus aliud esse qđ non cernimus: sic p ea que videmus in mūdo viuere: deū viuere manifeste colligimus. Nunqđ em mūdnus viueret nisi deus añ viſſet. Preterea cū deus necārio habeat esse: habeatqđ qcquid cōuenit cū esse: cū esse dei separet a se omē non eē. ideo necārio habet et viuere. qđ viuere cōuenit cū esse. Viuere em ipm esse nobilitat et illustrius reddit vt videmus ad oculū in creaturis. Si em deus haberet eē sine vita: sensu: et intellectu: tūc eē dei nō includeret oē esse. quia vita: sensus: et intellectus sunt res reales: que ab infinito esse separari nō pñt. Et ideo manifeste colligit: vt quia hz esse: habet necārio et viuere: et sentire: et intelligere. ¶ Dominicus. Nihil verius. sed qđ deus est ens simplicissimū et summe vnū: sine ppositōe sine diuisione. ideo viuere dei est oīno idem qđ suum eē. nec sentire aut itelligere quicqđ aliud sunt in deo qđ viuere. Et quia deus est suum eē. et eē dei idem est qđ deus: ita deus est sua vita: suus sensus: suus itē intellectus. Et quēadmodū deus excludit a se oē non eē: omne scđ nō esse negatiuū: et non eē priuatiuū: ita excludit omē nō viuere: nō sentire: nō itelligere. Et ideo ab eterno et in eternum deus viuit sine pncipio sine fine. Iō solus habet immortalitatem. quia sue ppetue vite nō potest ascribi pmutatio: nulla fieri additio: nulla alteratio. Et qđ deus est sua vita: iō est tota vita. nec est quicqđ aliud qđ ipsamet vita. Hinc sequitur qđ omne

¶ Viuere et intelligere i deo idē sunt qđ eē.

E Dialogus Primus

De sentire dei

creatū viuit in deo. et ideo deo oīa viuūt. nec aliqd in deo moritur. **R**aymūdus. Pulcre admodū intelligis dictū nrī enā geliste: qđ factū est ī ipso vita erat. **N**ā ex quo oīa viuūt in deo: creature oēs que nūc viuunt etiā anteq̃ in se viuerēt in deo viuebant. **T**erū nūc de ipso sentire pauca dicamus. **S**icuti em̃ sensum in aīantibus esse videmus: ita deū quoq̃ (q̃ sensum illis largitus est) sentire cognoscimus. **P**reterea si deus h̃z omne esse: habet et sentire. qz sentire est esse: et valde nobile eē. ideo necārio est in deo. alioqn nō excluderet a se oē non eē. **E**t sicuti deus est suū esse et suū viuere: ita est et suū sentire. qz viuere et sentire nō faciūt in deo yllā distantīā. **R**elinq̃tur ergo qz deus audit: videt: odorat: sentit et tangit. **N**ō tñ eo modo quo id animātibz cōuenit. sed inuisibiliter spiritaliter: realiter tñ. **E**t hīs vero que nūc de esse: viuere: et dei sentire diximus puto te optime pprehēdere quid de suo intelligere dicere debeamus.

De dei intellectu.

R

Dominicus. Cōprehēdo plane: necārio em̃ sequit̃ vt q̃ homini intellectū tribuit: cū is sit inter dei munera nobilissimus ipse quoq̃ intellectū habeat oportet. **E**t quia intelligere est eē imo prestantissimū esse. ideo si deus habet oē esse: habet et intelligere. **P**reterea sicut esse dei est incōmutabile: nec p̃eritū recipiens nec futurū: sed p̃ns solū. ita intellectus dei nō discurret ab vno in aliud: sed sunt ei ab eterno p̃ntia oīa. **E**t sicut nō eget deus aliquo ad essendū: ita nullo indiget ad intelligendū. **Q**uia vero eē dei est infinitū: et cōtinue suū eē intelligit: ideo sp̃ intelligit infinitū. **E**t qz in suo eē totus est mūdus et quicqd ad huc esse p̃t. intelligēs ergo suū eē: totū mūdū simul intelligit et quicqd potest eē. **E**t sicut in deo sunt oīa simul: ita simul oīa intelligit: videt: et cognoscit p̃ suū esse tanq̃ p̃ speculū vnuerſale. qđ est oīm rerum cōis ydea. **A**t p̃o qm̃ tantū est suū intelligere quantū et suū esse: ideo cū summa voluptate intelligit se habere eternū eē: eternū viuere: se eē immortalem. oīpotentissimū. p̃fectissimū. et id verissime se eē quod in veritate est. **E**t qz esse atq̃ intelligere in deo idem sunt: ideo et se intelligere intelligit et sapere cognoscit. **P**reterea quia deus habet in se omne esse et omnes essendi gradus. intelligens ergo suū eē: intelligit simul infinitos existentie gradus. atq̃ ideo actu intelligit

Capitulū Quartum

totum esse mundi: et omnes species: naturas omnes: et indiui-
dua omnia. et quicquid vnq̃ aut fuit: aut est: aut futurum est:
aut esse potest. **U**no ergo intelligētie obtutu terribilis ille ma-
iestatis oculus videt numeratq; totā arenam maris: aquarū
et pluuiarū guttas. omnes partes terre: et que in terra: aut
in vīsceribus terre: aut in vndis et fluminibus generant. **O**m-
nes itidem stellas celī: virtutes et cursus earum. omnes dies
seculi et horas et momenta dierum: herbas et herbarum vires
arbores oēs: fructus et frondes: semina et grana omnia. **H**o-
minum quoq; demonum et angelorum cogitationes: intētio-
nes: desideria: opera: et verba singulorum. **O**mnia videt: om-
nia nouit: omnia discutit: et quicquid abditissimum est clarissi-
me comprehendit. **O**mnia em̃ nuda et aperta sunt oculis eius
Ex hīs manifestissime lucet dei intelligentiam: dei noticiam
infinitam esse: innumerabilem: incomprehensibilem. **R**ay-
mundus. **C**um ingenti gaudio te hec audio differentem **O**p-
time comprehendis incōprehensibilem esse dei eēntiam: vitam:
sensum: atq; intellectum. que quia in deo vnum sunt qui vnū
ponit omnia ponit: et qui vnum tollit omnia tollit. **Q**ui em̃ di-
cit deum nō intelligere: negat et deum esse. **E**t quia ens verus
et bonum conuertuntur: qui negat deum esse: negat deum et
bonum et verum et iustum esse. **S**ed patere queso vt paululum
lōgis te protrahā. **D**ominicus. **P**atior qđ vis. **R**aymū-
dus. **V**ides ne igiŕ ex hīs q̃ iā diximus manifeste seq̃ vt p̃nter
dicamus deū incorpēum eē et liberū hē arbitriū. **D**ñicus.
Per rimas (vt aiūt) hec vtiq; video. oro tñ vt palā mibi ista
demōstres. **R**aymūdus. **D**iximus sup̃ idē esse in deo itelli-
gere. sentire: viuere et eē. s; intelligere est spūale. g̃ et sentire et vi-
uere et eē in deo penit⁹ est spūale. **E**st g̃ deus natura spūalis in **Q**z deus est
ens spūale
p̃positus: imp̃tibilis: simplicissimus. **H**inc seq̃tur qđ de⁹ est in
corpēus: impalpabilis: inuisibilis: nec aliq̃ sensu corpēo p̃cep-
tibilis. **D**ñicus. **H**inc pulcre elidit heres anthropomorphi-
tana: q̃ asserit deū hē hūani corpis effigiē: hoīemq; iuxta hāc
mēbroz suoz descriptōem ad suā imaginē p̃didisse. **H**ūc erro-
rē neq̃sumus ip̃ostor machomet⁹ in suo alchorano: et iudei in
suo libro quē thalmud vocitant lōgissimis fabulis p̃sequunt

Dialogus Primus

Nos vero qui scimus quoniam spiritus est deus: ipsum in spiritu adoramus. Hinc deus optimus: maximus homini intellectum contulit a quo solo potest cognosci: diligere: reuereri. Hinc gratia homo post mortem accipit deum per munere: inuisibile: immensurabile: incapabilem. Intellectus enim humanus adeo nobilis est ut non possit caducis et visibilibus bonis munerari: et ideo bona intellectus sunt spiritualia: eterna: infinita semper permanencia. Hunc de secundo scilicet quod deus habeat liberum arbitrium ocius exequere

Deus habet voluntatem et liberum arbitrium

¶ Capitulo quintum

Raymundus. Qui homini liberum contulit arbitrium deus manifestum est quod et ipse liberum arbitrium habeat: quia nihil dat quod non habet. Preterea si deus habet esse intellectuale: hoc etiam et velle. quia intellectus sine voluntate esse non potest. Et sicut deus habet esse primum: ita voluntas eius est prima voluntas: nec sequitur ullam aliam voluntatem. idcirco quicquid deus vult: sua id vult propria voluntate. Et quia in deo esse et velle idem sunt: ideo quicquid de dei esse supra diximus: de sua voluntate dicere tenemur. quod videlicet est immutabilis: inuariabilis: eterna: plenissima: plenissima: omnipotentissima. Et sicut deus intelligit se primo et suum esse: ita vult primo seipsum et suam plenissimam perfectionem. Et quemadmodum habet: ita et cupit sibiipsum omnem bonum: omnem gaudium: omnem solacium. Est ergo in continua iugique leticia: et habet eternum gaudium intra semetipsum. Preterea cuius voluntas in deo idem sit quod intellectus: cuius prima operatio est intelligere propria sensumque verborum. Secunda discutere prorem an res intellecta vera an falsa sit iusta vel iniusta. Tertia operatio quod verum et iustum est approbare: reijcere autem quod falsum est. Quia ergo voluntas et intellectus in deo unum sunt: non potest sua voluntas ab intellectu discordiam facere. ideo deus nihil potest velle contra rationem nec contra iustum iudicium intellectus. Idcirco diuine operationes iuste sunt rationabiles: ordinate: sancte et vere. et voluntas eius spiritus est rectissima: iustissima: ordinatissima: et prima regula que obliquari et intransuersum duci non potest: nec a veritate ullatenus declinare. cuius sit ipsamet veritas. Que etsi mala aliquid atque iniusta fieri permittat.

Nota tres operationes intellectus

Capitulum Sextum

nunq̃ tñ ea inordinata relinquit: sed ea sp̃ dirigit in bonū finē
Dominicus. Hinc manifeste colligit̃ nunq̃ debere homi
nē murmurare p̃tra voluntatem dei: sed equo animo perferre
quicqd̃ in illū diuina censura decreuerit. Et ideo volūtas que
ab hac diuina z p̃ma voluntate discordat tortuosa est: inordi
nata: iniusta: penis digna atq̃ supplicijs. **R**aymūdus. **U**e
rum asseris. sed nūc sequere me queso: z ex cognitione liberi ar
bitrii de deo tuo stupenda magnificaq̃ p̃gnosces. **E**x quo em̃
in deo est liberū arbitriū primū atq̃ eternū: ideo diuina liber
tas est p̃ma. eterna. summa. plenissima. que a nullo vnq̃ aut
dep̃mi possit aut violari. Hinc seq̃tur q̃ habz oīa que summe
competūt libertati. Et ideo deus qcquid vult est. z quicqd̃ nō
vult nō est. z eo modo quo vult z sicut vult est. Est ergo talis
tantusq̃ qualis quātusq̃ vult esse: alioquin sua volūtas eēt re
stricta z ipedita. nec in summa p̃sisteret arce libertatis. **D**o
minicus. Omnino necē est ita fateri. idcirco p̃sequēs est deus
esse oīpotentē: summe bonū: summe benignū: summe iustum
misericordem: oīa sciētem: oīa que vult de nihilo p̃creātem.
Nam talem se ac tātum esse vult atq̃ desiderat. Est ergo sum
mus dñs: summus imperator: solus bonus z potens rex: cui
subest cū voluerit posse. cuius virtuti nemo resistit. cuius sa
piētiam nemo fallit cuius dulcedini se nemo subducit. **R**ay
mūdus. Magnifice tu quidez: nam plena libertas arguit de
um oīpotentē cum summa sapiētia: z summe sapiētem cū sum
ma potētia. Cum em̃ in deo hec vnū sint: tantū potest quātus
intelligit: z tātum intelligit quātum sufficit. alioquin vnū atq̃
idē numero esset seipso maius z minus. Verū licet esse: viuē
re: intelligere: velle z cō oīa in deo vnum sint. aliq̃ tamē appro
priate magis vni tribuūtur q̃s alteri. Nam qz deus viuī ideo
est immortalis: impassibilis: incōmutabilis. Et qz intelligit: iō
est summe sapiētie: summe industrie. oīa regens. oīa p̃spi
ciēs. Quia vero oīa potest: ideo oīa que vult p̃ducit. destru
it: z rursū p̃struit. z oēm altitudinem se extollētem p̃primit z
extinguit. At qm̃ deus beniuolam volūtatē habet iō est bo
nus mit̃. benignus. p̃stabilis sup̃ malicia: iustus. scūs. rectus
et verus. Hec satis ex hīs q̃ supra diximus elucescūt. At nūc

Q ex libero
arbitrio dei
oīs eius p̃fec
tio ostendit̃.

Dialogus Primus

Mundi pduc-
tio arguit ali-
az in deo pdu-
ctionez multo
ista meliorem.

paululū sublimius oculos attollamus. et quā iam p eē mundi ad
dei esse pscendimus. pgnouimusq; hūc mundū de nihilo et ex
tpe a deo pductū. indagemus qso adiutore deo ut p hanc ma-
nifestā pductionē aliā inuenire possim? multo ista meliorē: di-
gniorē: sublimiorē. **Dominicus.** Nō erit meo iudicio graue
hanc pductōem licet admodū occultā inuenire. si tñ mētis aci-
em acriter intēdimus. **Nā** hec de nihilo mūdi pductio pandit
nobis excellentiā: potentiā: sapientiā et bonitatem magni dei.
Sed multo nobilior. altior. et melior sine vlla pparatōe eēt il-
la pductio de sua infinita et altissima eētia q̄ ea que de nihilo
est: tantoq; pstantior quantū distat diuinū atq; eternū eē a ni-
hilo. **Videmus** ad oculū hoīem pducere domū nō inquantū
hō est sed inquantū artifex est: et hanc domū nō de sua facit na-
tura: sed materia aliena. **Producit** quoq; de sua natura hoīem
similē sibi inquantū hō est viuente: rōnisq; capacē ad imaginē
et similitudinē suā. **Sed** multo pclarior magisq; radicalis et cō-
ueniens est hoī inquantū hō est sibi silem in natura pducere: q̄
more artificis domus extra se de aliena suba formare. **Hoc** exē-
plo duplicē in deo pductionē eē mōstramus: vnā q̄ ut artifex
mūdū de nihilo creauit. aliā q̄ tāq; de de sua suba filiū edidit.

¶ Deus de sua natura deū pducere

rit rōnibus aliquantis ostenditur

¶ Capitulum sextum

Raymūdus. **Solidū** satis fundamentū posuisti. nūc sup-
est ut aliquātis rōnibus probē deū de sua substantia deū
pduxisse. **Si** deus voluit aliqd pducere de nihilo: multo āpli-
us voluit aliquid pducere de semetipso: si voluit ergo et potuit
alioqn nō est oīpotens. **Nūc** ergo qz pplacuit sibi mundū de
nō ente pducere: multo magis pplacuit sibi de sua ppria natu-
ra filiū generare. **Istud** cogimur dicere ne illi aut impotentiā
aut tristiciā ascribamus. **In** summa eīm tristiciā et impotentiā
deus erit si generare filiū voluit et nō potuit. **Preterea:** qnto
creature a deo pducte magis st illi siles tāto eas magis diligit
atq; pplectit. **Sūme** ergo illū diligit quē de sua natura sibi si-
milē generauit. **Ut** q̄ sit in deo summū cōplacētē et amoris q̄-
dus necē est ponere aliū de sua eētia pductū in q̄ sibi summe
pplaceat. **Dñicus.** Satis bec rō pregnās est. **Nā** si de gau-

Capitulum Sextum

det societate alterius de nō eē pducti. z delicie eius sunt eē cū filijs hoīm: multo iocūdius in societate sui filij sibi oīno simil/ limi gūlabif. **U**ez tu qd cepisti psequere. **R**aymūdu^s Deus est realissime infinit⁹. immēse p̄tutis atq; vigoris: nā sūma natura ē summe actiua. ḡ necario seq̄tur q̄ sit in eo pductio īfini/ ti. **S**z pductio mūdi nō est nisi pductio vni⁹ pūcti respectu infiniti dei: z qz etiā impossibile ē q̄ infinitū in actu possit pdu/ ci de nihilo. als eēnt duo dī p̄ri⁹ actu infiniti. necē est ḡ q̄ de⁹ pducatur rē actu infinitā de sua substātia īfinita. **D**ñicus. **F**a/ cile ego ista pcessero. nā qm̄ in deo repitur pductio: necē est q̄ in eo sit summa atq; infinita pductio q̄ nulla possit maior ītel/ ligi. **E**t hec ē pductio sue imaginis z sue plis. **R**aymūdu^s. **V**idemus p̄terea q̄ q̄libet res creata suā naturalr z incessant^r pducit imaginē. vt pz in speculo: in q̄ q̄libet res obiecta suā im/ pmit silitudinē. sol qz generat radiū z ignis calorē. **S**i ḡ hanc generatōem deus alijs a se tribuit creaturis: multo mag^s īpe/ de semetipō suā p̄tinue generabit imaginē sibi oīno simillimā intelligētia z sapia z potētia z dulcedine z bonitate. **D**ñic⁹. **O**ptime deducis. si ei de nihilo creat deus res tpales q̄ viuūt sentiūt z intelligūt: multo magis pducet de sua natura sobolē viuētē intelligentē sapientē sibi penit⁹ pformē. z tanq; splēdo/ ris radiū de suo lumine pdeuntē. **R**aymūdu^s. **P**ossent qdē herōnes sufficere: libet tñ aliq̄nto robustius incubere. **C**ū ni/ hil suau⁹ meli⁹ z amabili⁹ sit summa iocūditate: ne ḡ hāc deo denegemus. necē est in eo ponere infinitā iocūditatē. sz sūma atq; īmensa iocūditas nō p̄t esse sine societate alteri⁹ summe si/ bi filis atq; pformis: in q̄ sit verus amor p̄a iocūditas: summa suauitas. **H**abet ḡ deus ap̄d se aliū a se pductū sibi oīno simil/ limū: in q̄ sicut in p̄pō filio delectat^r: exultat: gūlat. **P**reterea cū naturale sit deo z sūme p̄p̄iū tribuere atq; largiri. sicut cla/ re pz in rez oīm creatōe: hz em̄ q̄libet res tantū muneris dñi/ ni q̄ntū ipsa recipe potuit. **V**idemus qz q̄ vna qz res id qd accepit alijs festinet imptiri. **N**am corpa celestia p̄tinuo influ/ unt in hec inferiora. **E**lemēta quoq; oībus corpalibus rebus se pmiscēt. **A**rbores etiā z herbe rebus sensibilibus suos fru/ ct⁹ vltro cōicant. **H**inc ostēdit q̄ sūma ingenuitas ē aliqd lar

¶ Dialogus Primus

giri. At quoniam deus est omnium nobilissimus. ideo largiri illi puenit in summo gradu. estq; sibi summe naturale et maxime pueniens. **S**ed tribuere et esse in deo vnum sunt. idem sicut suum esse est infinitum sic et sua largitio est infinita. Et sicut necesse est deum esse: ita et necesse est deum largiri. Hinc sequitur oportere deum dare totum quod habet. alioquin non esset infinitus largitor. **N**onne ista largitio sit in deo vacua: necario sequitur ut si est infinitus aliquis largitor: sit et infinitus acceptor qui totum in se recipiat quod alter tribuere potest. **E**rit ergo iste acceptor suo largitori per omnia equalis: eque nobilis. eque sublimis. eque perfectus. infinitus: eternus. **A**t quoniam maior est et perfectior actualis largitio quam potentialis. et intrinseca quam extrinseca. et substantialis quam accidentalis. et de propria natura quam de nihilo producta: idem necesse est quod ab eterno fuerit in deo ista largitio: et ista productio substantialis: naturalis. et actualis eque nobilis ut est ipse productus. **D**ominicus. Efficacissima hec ratio est. Nam largitio que fit a deo ipsis creaturis pene nihil est si ad suam immensam munificentiam perferatur. Maximum vero quod deus dare potuit est quod tribuerit totam suam substantiam alteri persone. **E**t nisi id fecerit cum sit ipse indivisibilis et simplicis nature nihil de proprio tribuit. nec dat quod optimum habet: imo totum sibi retinet. et sic vincit esse avarissimum et tenacissimum. quod omnino longissimum est a tam liberali et munifica natura.

¶ in simplicissima atque indivisi-

bili unitate summa sit trinitas personarum. **¶** Capitulum septimum

Raymundus. His itaque premissis nunc facile erit in vno et simplici deo personarum ostendere trinitatem. **S**upra monstratum est quod esse dei est infinitum. improprium et summe simplex: et idem non potest vna persona dari et altera retineri. sed necesse est ut dum communicatur ex integro communicetur. **N**on ergo deus suum esse alteri largitur totum datur et totum retinet: et sic persona tribuens et persona recipiens habet idem atque indivisibile esse: unam naturam: unam numerum substantiam. et in nullo differunt nisi quod unus est largiens: alter recipiens: iste habens esse divinum a semetipso. ille ab alio. iste productus: ille generans: ille generatus. **A**t quoniam largitor non est receptor: nec econverso. ideo in essentia divina invenimus duos reals distinctos. unus generans alter generatus.

Capitulum Septimū

vnus pater alter filius. ¶ **Dominicus.** Delitescat nūc sabel-
lius impurus hereticus q̄ dicit patrē z filiū solo inter se noīe
discrepare: nec in re sed in voce solā facere distantia: posseq; eū
q̄ pater est filius eē: z qui filius pater. Sed progredere queso
¶ **Raymūidus.** Quia igit̄ totū esse diuinū tribuit̄ alteri z ni-
hil penitus retinet̄ quā id cōicetur filio a suo patre. ideo inter
patrē z filiū est summa coequalitas. summa p̄substantialitas
summa coeternitas: potestas eadē: eadēq; maiestas ¶ **Domini-**
cus. En hinc funestissimus **Arrius** vehemēter elidit̄. qui di-
cit filiū suo patrē minore: nec genitū esse a patre. sed aū mundi
creationē a deo cōditum factūq;. Sed assertio tua verissima
est: quia vbi inter patrē z filiū est vna substantia nō potest vnus
altero prior eē duratōe. Nā licet vnus oriat̄ ab altero. tñ simi-
liter sunt ab eterno. Ex quo em̄ diuine nature est largiri: iō ab
eterno fuit ip̄a elargiēs: z ab eterno recipiens: s; largiēs pater
et recipiēs filius. S; prestoloꝝ mihi (quā pollicitus es) demō-
strari in deo trinitatē ¶ **Raymūidus.** An soluo p̄missum. In
om̄i natura intelligibili z spūali inuenitur z intellectus z volū-
tas. Intellectus est naturalis. z naturaliter opatur z ex necita-
te. Volūtas aut̄ libera est et ideo libere agit. Est ergo duplex
in natura spūali. pductio vna neccāria z naturalis q̄ fit p̄ modū
intellectus: alia libera z volūtaria q̄ fit p̄ modū volūtatis. Pri-
ma pductio in deo est naturalis et neccāria. deus em̄ intelligē-
do seipm̄ z suā essentia pducit neccārio suā imaginē sicut sol ra-
diū. z largit̄ sue imagini: hoc est sue soboli totā suā substan-
tia. Et quia ista pductio est p̄ modū nature. iō vocat̄ genera-
tio. Et quia fit p̄ modū intellectus: ideo pductus vocat̄ verbū
patris: imago z sapiētia patris. Quia vero q̄libet p̄ se subsistit
ideo vterq; p̄sona nuncupat̄. Porro qd̄ a volūtate pducitur
amor est. z quia est vna volūtas patris z filij: iō a patre et filio
amor pcedit. qui est spūs sanctus. Habes ergo in deo tres per-
sonas: patrē: z filiū: z spūs sanctū ¶ **Dominicus.** Habeo fa-
teor. sed spūs sanctus quō in trinitate persona sit paulo q̄so cui
dentius ostēde. ¶ **Raymūidus.** Faciā breuiter. diximus sup̄
patrē esse largientē z filiū recipientē. sed vbi ē largitoꝝ z recep-
toꝝ oportet q̄ aliud inde pcedat. qd̄ sc; nec sit dare nec recipere

Nota duplicē
in natura spūa
li. pductionē. s.
nature z volū-
tatis.

Dialogus Primus

videlicet amor q̄ procedit a dante in recipientē: ⁊ a recipiente in dantē. Et sic est ibi amoris p̄cessio q̄ est tertia res ⁊ tertia p̄sona: que neq; pater est neq; filius sed amboꝝ spūs. **H**ic autē amor nec̄ario a patre filioq; p̄cedit. qz pater non p̄t nō amare suā imaginē: suū filiū a se p̄ductus. nec filius non p̄t nō amare patrē qui se genuit. **I**sta autē p̄ductio fit a duob; simul. qz pat̄ nō est p̄or filio s; ab eterno sunt sil. ⁊ ideo nō p̄us p̄cedit amor a patre in filiū q̄s filij in patrē. neq; sunt due p̄ductōes amoris qz nō est nisi vna volūtas patris ⁊ filij a q̄bus amor iste p̄cedit

Dñicus. **H**inc euidentē destruit̄ heresis moderna grecoꝝ qui asserūt a solo patre p̄cedere sp̄m̄ sanctū: quasi ⁊ filius patrē nō amet: a quo tantop̄ se intelligit amari. **S**ed p̄ge q̄ cepisti.

Raymūdu. **S**icut ḡ he tres p̄sone h̄nt eandem numero essentiā siue substantiā. ita sunt inter se p̄ oīa equales. q̄ppe q̄bus est vna diuinitas: equalis gl̄a: coeterna maiestas. **S**z pater generās: filius genitus: sp̄m̄ sanctus amboꝝ nexus: amor amboꝝ: ⁊ amboꝝ charitas. **D**ñicus. **E**gregie nunc p̄fus hinc arrius abcedit. q̄ impia voce ausus est dicere sp̄m̄ sanctū creaturā esse ⁊ seruū esse patris ⁊ filij. **N**ā reuera necesse est qz amor q̄ a patre filioq; p̄cedit sit infinitus qz pat̄ amat filiū quātum p̄t ⁊ ec̄uerso. ⁊ qz pater p̄t in infinitū amare: ⁊ filius silr. igit̄ amor (q̄ est sp̄m̄ sanctus) est infinitus. oīpotens. eternus. oīm rector ⁊ dñs. ⁊ patri ⁊ filio coeq̄lis. **R**aymūdu. **V**idi sti certe in q̄ sublimia aīm porreximus. **E**x p̄paratōe em̄ hoīs ad res inferiores triū graduū penes p̄uenientiā generalē repēte in dei cognitōem puenimus quē nūc scimus ⁊ esse: ⁊ viuere et sentire ⁊ intelligere. quē etiā videm⁹ ⁊ in simplici eēntiā vnū esse ⁊ trinū in p̄sonis. **N**ūc supest vt p̄paremus hoīem ad res se inferiores penes p̄uenientiā magis specialem: ⁊ ex hac cōparatione aliud quoddā mirabile lumen illuxerit nobis: quoz nosip̄os ⁊ dei gloriā contemplemur. **D**ominicus. **F**iat obsecro quod dicis: libens animū accōmodo expertus fructum disputationum nostrarum

Comparatur hō ad res inferiores triū graduū penes p̄uenientiā specialem. ¶ **C**aplin. viij.

Capitulum Octauum

Raymūdus. Cōuenit itaq; hō cū rebo sibi subiectis generali pueniētiā vt sup̄ diximus: q; h; esse cū ināiatis. viue re cū plātis. sentire cū aīalibus. Nūc paulo specialius hoīem alijs pferamus. **P**rimo puenit cū rebus pmi gradus que tm̄ esse habēt z nō viue re. Cōuenit em̄ cū elemētis z corpibus celestib;. Nā sicut illa inter se ordinata sunt: nobilioza em̄ et dignioza altioze obtinēt locū: z minus digna inferiorē. ideo ei celum sursum z terra deorsum. z aqua peminet terre. aer vero et ignis sicut hīs meliores ita z altiores sunt. Ita pariformiter in corpe humano caput (qđ est inter exteriora mēbra nobilissimū) supremū retinet locū. z mēbra min⁹ digna: vt sunt pedes et tibie terre p̄p̄inquoza sunt. Et sicut supioza corpa influunt et regūt ista inferiora: ita caput influit z regit minoza mēbra. Et quēadmodū sol medius planetaz tribuit lumē et influit vitam: residēz in medio sursum tribuit z deorsum. Ita cor hūanum (qđ oībus mēbris vitā influit z calorem) collocat in medio. z sua munera distribuit supius z inferius. **D**ominicus. Preclara p̄cinnisq; p̄cordia. **R**aymūdus. Qū rebo vero secundū gradus maiori adhuc p̄cordia hō sociat. Nā sicut granū de quo seu arbor seu planta nascit: materiā augmentūq; recipit a terra: vt inde radix. trūcus. ramiq; pcedant. ita granū illud de qđ hō pullulat a sanguine mēstruo in vētre matris augmentū recipit vñ mēbra oīa generent. Et sicut ex vno puo seminis grano tot diuersa pcedūt: radix. trūcus. cortex. frōdes. folia. fructus. et semina. Ita ex vno modico patris tui grano oīa corpis tui interiora z exteriora mēbra p̄dierūt. **D**ominicus. Hinc euidenter aspicio opus me eē magni dei: qđ hoc modicū granū patris mei in tot diuersa z mirabilia mēbra protraxit: esseq; vnū atq; eundē opificē qui z arborūz corpa distinguit et hoīm. Nam cū corpus humanū formet in matris vtero ipsa aut nesciēte aut dormiēte: aut etiā plerūq; nolēte luceclari⁹ us apparet qđ in formatōe humani corpis infinita potētia: sapientia: z benignitas creatoris penit⁹ opata sit qui sup oīa alia corpa illō nobili⁹ p̄didit: distinguit z organificauit. **R**aymūdus. Jam nō erit difficile mōstrare pueniētiā cū rebo tertij gdnis. **C**ū rebus ter) **N**ā quēadmodū aīalia coitu generant maris z feie: z in vtero tū gradus.

Quo hō cōuenit cū rebo pmi gradus.

Quo cōuenit cū rebus secundū gradus

Cū rebus tertij gradus

Dialogus Primus

Lumen qđ ex
cōueniētia ista
resplendet.

matris hoz mēbra formanť. ita z hō p coitū gigniť. z in vētre
sue parētis coagulat: format: z alit. **A**lia caput hñt: oculos
aures zc. z qñq; decorant corpis sensibz: pariformiter z hō **I**
la comedūt: digerūt: egerūt. sic z hō **I**lla in terrā de q̄ sumpta
sunt p mortē reuertunt. ita z hō cū puluis sit in puluerē reuer/
teť. **D**ominicus. Data hac pueniētia: audire nūc abs te cu/
pio qđ inde lumē debeā speculari. **R**aymūdus. Hec pueni/
entia rez oīm inter se: ostēdit q̄ vnus atq; idē sit artifex: vnus
deus z dñs oīm. vnus ordinatoz z rector hoīs: aialū: planta/
rū: z elemētoz. **A**rguūt em̄ vnū p̄siliū: vnā puidentiā: vnā po/
tentiā: vnā bonitatē. **N**ō em̄ eēt tanta rez oīm inter se p̄cordia
et similitudo si duo eēt opifices: duo moderatores. **U**nus est ḡ
dñs q̄ z hōi intellectū p̄tulit: atq; plātať atq; arboz opa mo/
derat. **E**adem q̄z oīm rez materia vnū mōstrat artificē summe
potentē: summe sapientē: q̄ de vna eadēq; materia tot inume/
rabiles mirabilesq; rez formas pducere potuit: voluit: sciuit
et fecit. **I**llud q̄z nō mediocriter mirandū q̄ de vili: infima: ter/
restriq; materia tā nobile humanū corpus plasmare voluerit
qđ capax esset aīe rōnalis z summi artificis imaginis. **S**i em̄
hoc tale corpus ex lapidibz p̄ciosis: aut certe ex aliq̄ celesti ma/
teria p̄didisset nō esset tāta admiratōe dignū. **N**ūc p̄o cū ex vi/
li luto illud suscitauerit satis suā potētiā z sapiām egregius cō/
ditoz ostēdit. **H**inc potes etiā intelligere q̄ si te ex tā p̄tēptibi/
li massa formare potuit: poterit q̄z si voluerit multo te sublimi/
us attollere z in statū multo nobilioz subleuare: z corruptibi/
lē puluerē tuū immortalē reddere. **D**ñicus. **L**apio lumē: id
q̄z nō parū. vn̄ z dator luminū z tibi maxias habeo grās
Raymūdus. **V**idisti itaq; q̄nta cognouim⁹ ex p̄p̄atiōe hoīs
ad sua inferiora penes pueniētiā: nūc reliquū est vt hoīem cō/
feram⁹ ad res ceteras penes dñas: z multo āplioz de hoīe z
hoīs p̄ditore cognosces q̄z hacten⁹ p̄gnouisti. **V**erū q̄z iā p̄ā/
dij hora est: et fame ylia p̄tabescūt: vox q̄z iā a sermonis p̄tute
succūbit: oro vt sequentē disputatōem donec stomachus cō/
fortet differri patiaris. **D**ominic⁹. **P**atioz libēs. sumpto ei/
cibo fortius instabim⁹. **N**ā tritū apđ rhetores puerbiū est: bñ
inflatas tibias meli⁹ resonare solere. **F**init p̄mus dyalogus